

Kapitel 4 - Förutsättningar och allmänna intressen (ovanifrånperspektiv)

Övergripande utgångspunkter

- 1 Behov av en långsiktig och stabil kunskapsbas om vår fysiska miljö och om våra naturresurser för att kunna möta sociala, ekonomiska och miljömässiga förändringar i vår omvärld.
- 1 En globaliserad ekonomi med ökad konkurrens mellan länder och regioner.
- 1 Globala miljöhot knutna till förbrukningsmönster och livsstilar främst i den rika delen av världen.

Sverige har stora möjligheter att utvecklas i positiv och uthållig riktning. Vi har rika naturresurser och förhållandevis få invånare sett till landets yta. Tyvärr innebär det även en kostsam infrastruktur såväl inom den fysiska miljön som inom den offentliga sektorn med vård, skolväsende, administration etc.

Balansgången mellan en väl fungerande infrastruktur och hänsyn till naturresurser och miljö är svår. För att framstå som ett bra lokaliseringalternativ för företagsetableringar kan infrastruktur och gällande regler för naturresurser och miljöhänsyn ha stor inverkan. Tyvärr råder det inte en enad global uppfattning om dessa frågor, vilket gör att natur och miljö ibland åsidosätts för andra prioriteringar.

Sveriges anslutning till EU har medfört att egna möjligheter att sätta gränser i miljöarbetet försvårats. Å andra sidan måste Sverige anpassa sina lagar och förordningar till ett mera europeiskt synsätt. Den nya miljöbalken är ett exempel på en sådan anpassning. Plan- och bygglagen anpassas successivt, när erfarenheten från det europeiska samarbetet börjat få genomslag på den gemensamma arbetsmarknaden. Under lång tid kommer olika sätt att tänka och värdera miljöfrågor att dominera debatten och det kommer med all sannolikhet att ta ett par decennier innan Europa får en gemensam fungerande miljölagstiftning.

Det europeiska samarbetet har för några år sedan presenterat en gemensam planeringsmodell - ESDP (European Spatial Development Perspektiv) vilken är ett försök att få en gemensam syn hos medlemsländerna för att utveckla fysisk planering kopplad till regional utveckling. Avsikten är bland annat att ta fram handlingsprogram för koordinering av infrastruktur,

miljö- och naturresurspolitik samt utveckla ett gemensamt geografiskt informationssystem.

Nationella miljömål

Det övergripande målet för miljöpolitiken i Sverige är att nästa generation ska kunna överta ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Av den anledningen fattade riksdagen i april 1999 ett beslut om 15 nationella miljökvalitetsmål som bör vara uppfyllda om en generation, det vill säga år 2025.

Den ekologiskt hållbara samhällsutvecklingen handlar i grunden om tre övergripande mål:

- 1 Skyddet av miljön
- 1 En hållbar försörjning
- 1 En effektiv användning av energi och andra naturresurser

Med utgångspunkt från dessa övergripande mål som redan fastslagits av riksdagen har de 15 miljökvalitetsmålen arbetats fram:

1. Frisk luft
2. Grundvatten av god kvalitet
3. Levande sjöar och vattendrag
4. Myllrande våtmarker
5. Hav i balans, levande kust och skärgård
6. Ingen övergödning
7. Bara naturlig försurning
8. Levande skogar
9. Ett rikt odlingslandskap
10. Storslagen fjällmiljö
11. God bebyggd miljö
12. Giffri miljö
13. Säker strålmiljö
14. Skyddande ozonskikt
15. Begränsad klimatpåverkan

Tillsammans ska dessa 15 mål täcka in hela vår miljö. De ska vara ledstjärna för myndigheter, företag, markägare och medborgare när de fattar beslut, använder eller vistas i vår gemensamma miljö.

Nationella tendenser

Den stora satsningen på infrastruktur under nittioalet kräver avväganden för den befintliga byggda miljön och infrastrukturen av samhällsekonomiska och regionalpolitiska skäl.

Hushållningsaspekterna måste ytterligare framhållas i samhällsbyggnadsprocessen.

Förändringskrafter - planeringstendenser:

Produktionsökningen har på grund av teknikutveckling och ökad kännedom om råvaror m m mer än tiotubblats under de senaste tvåhundra åren. Idag kan än mer utveckling skapa ytterligare ökning. Det troligaste är dock att utvecklingen istället leder till produktförbättring och inriktning på resurshushållning. För produktion av livsmedel innebär detta en lokalt producerad del med korta transporter och återföring av restprodukter i närmiljön samt en global del med internationella företag och produkter. Detta kommer troligtvis att återspeglas även vad gäller andra produktionsområden. Ett ökat beroende och utbyte av resurser mellan stad och land i den lokala miljön kommer att bli följderna av denna utveckling. Lokalt producerade livsmedel, bioenergi - energiskog, restresurser från tätorterna till jord- och skogsbruket.

Livsmönstret kan komma att ändras:

Arbete - sysselsättning kommer att förändras för de flesta människor från ett arbete under lång period på samma arbetsplats till flera olika arbeten på många olika arbetsplatser. Arbete kommer i framtiden att vara kunskapskrävande och inte ovanligt - projektbundet.

Gränsen mellan självförsörjning och löne- arbete kommer att bli otydligare eftersom arbetslösheten förmodligen kommer att ligga högre än under 1900-talet. Även gränsen mellan arbete och fritid blir mer flytande. Socialt tar vi också mer hand om varandra - våra barn och våra äldre.

Vad kan detta innebära:

Om ovanstående hypotes gäller kommer detta att innebära en återgång till ett mera bofast leverne. Att byta bostad annat än för att förbättra sitt boende blir mindre vanligt än i dag. Det blir svårare att flytta eftersom fler blir beroende av varandra. Behovet av eget hus kommer att öka. För många ger den lilla tätorten eller glesbygden idealiska förhållanden. Allt fler pendlar till sitt arbete.

Kommunikationssystemet förändras. Ökade transporter på järnväg, främst långväga transporter. Vägnetet byggs ut främst för att tillgodose regionala och lokala transporter. Informationsteknikens infrastruktur byggs ut och ger möjligheter till bland annat distansarbete.

I Sverigevisionen kommer "glesa och sårbara lokala arbetsmarknadsområden att förvandlas till ett nätverk av måttfullt stora, fattbara orter med egen identitet och med hög tillgänglighet till varandra". Detta innebär att nuvarande struktur sammanbinds i ett "pärlbandsnätverk" där samverkan mellan de lokala bostads- och arbetsmarknaderna blir möjlig. De orter som idag är belägna vid järnväg har naturligtvis en fördel av detta och får en förbättrad utvecklingspotential. Andra orter belägna inom fyrtio kilometer från "järnvägsorten" knyts till denna och får på detta sätt tillgång till fördelarna.

Järnvägsstationen i Sala.

Kunskapsutveckling

Allmänna förutsättningar

Lärande är något som präglar både individ och samhälle och är ständigt pågående. Individens behov av grundtrygghet ökar när förändringstakten i samhället är hög. Samhället är i behov av utveckling på många plan. Kunskaps- och kompetensutvecklingen fungerar här som en motor som driver utvecklingen framåt. Både individer och samhälle i form av t.ex. arbetsplatser och organisationer behöver vara skickliga på att ta till sig, utveckla och förmedla kunskaper – och förändra sig så att man tillämpar dessa kunskaper.

I det livslånga lärandet är på det individuella planet både arbetsgivare och arbetstagare, lärare och elev, förälder och barn viktiga aktörer. Liksom arbetsplatsen, universitetet, högskolan, gymnasiet, grundskolan, förskolan är lärande miljöer tillsammans med biblioteket, studiecirkeln, föreningen och andra sammanhang där mötet mellan människa och kultur kommer till stånd. För att uppnå en hållbar utveckling är kunskap och kultur viktiga styrmedel.

Globala intressen

FN:s deklARATIONER och rekommendationer om undervisning och konferensen vid Tbilisi 1977 samt Barnkonventionen 1989, har varit vägledande för läroplansgrupper och utbildningsanordnare. I Agenda 21, kapitel 36, anges att länderna bör genomföra en översyn av läroplaner för att säkerställa en multidisciplinär uppläggning som omfattar miljö och utvecklingsfrågor.

Europeiska intressen

Sokrates är EU:s program för samarbete på alla nivåer inom utbildningsområdet. Syftet är att höja kvaliteten inom all utbildning för barn, ungdomar och vuxna och göra den mer ändamålsenlig.

Nationella intressen

Förskolan /grundskolan

Skolverket är sedan januari 1998 tillsynsmyndighet för förskolan. Under 1998 fick förskolan sin första läroplan. Den utgår från en ansvarsfördelning där staten anger de övergripande målen och riktlinjerna och kommunen svarar för genomförandet. Kommunen är skyldig att tillhandahålla förskoleplats till föräldrar som arbetar eller studerar eller då barnet har ett eget behov av verksamheten.

Plats skall erbjudas inom tre till fyra månader efter det att föräldrarna anmält behov av plats. Förskoleklassen är en skolform och hör till grundskolan. Läroplanen och kursplanen som ligger till grund för verksamheten får inte skrivas om, omtolkas eller förändras. Elever med behov av särskilt stöd har ökat under 1990-talet. Det rör sig främst om elever med läs- och skrivsvårigheter samt elever som har koncentrationssvårigheter och är utagerande.

Gymnasieskolan

Samhällsutvecklingen ställer nya krav på skolan. Ungdomar måste ha både större bredd och djup i sina kunskaper för att få tillträde till arbetsuppgifter och utbildningar. Tillvaron internationaliseras och möjligheterna till internationella kontakter via informationsteknik ökar snabbt. Enligt ett regeringsbeslut överfördes ansvaret för utbildning på vårdgymnasierna från landstingen till kommunerna från och med årsskiftet 1998 / 1999. Behovet av vårdpersonal förväntas öka under 2000-talet.

Folkhögskola

Enligt folkbildningsförordningen, beslutad av riksdagen, skall folkhögskolan ha kursverksamhet för kulturellt och socialt svaga grupper i samhället och också erbjuda arbetslösa och kortutbildade möjlighet till utbildning.

Universitet och högskoleutbildning

Behovet av högskoleutbildad arbetskraft ökar inom näringslivet. Andelen högskoleutbildade förväntas öka.

Universitet och Högskolor i samverkan med regionalt utvecklingsarbete

Under 1998 lanserades en ny syn på regionpolitiken. Målet är att utifrån varje regions förutsättningar stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt. Ett led i arbetet är att skapa regionala tillväxtavtal som ska bidra till en bättre samverkan mellan regionala och lokala aktörer. Samverkan mellan näringsliv och forskningen vid universitet och högskolor är av stort intresse för företagets framtida konkurrenskraft och landets ekonomiska utveckling.

Riksintressen, beskrivning

Följande objekt i kommunen har enligt länsstyrelsen angivits vara av riksintresse med utgångspunkt från hushållning med naturresurser. Områden med särskilt skydds- och bevarandevärde enligt regeringsförklaring - Natura 2000-områden (28 § 7 kap MB) redovisas även. Natura 2000 områdena är ett europeiskt ekologiskt nätverk uppdelat i två direktiv: fågeldirektivet (område för särskilt skyddsvärda fågelarter) och habitatdirektivet (område för särskilt skyddsvärda arter inom växt och djurlivet). Riksintresseområden beskrivs särskilt under Visioner, mål, förutsättningar och allmänna intressen ... sid 33 och under rekommendationer sid 73. De redovisas även på karta 1 och 4.

Riksintresse för naturvården (6 § 3 kap MB), samtliga föreslagna som Natura 2000 - områden (helt eller delvis)

Våtmarkskomplexet vid Svartån (Gorgen, Nötmyran, Gussjön, Fläcksjön, Vrenningeängarna, Ersbomossen och Rörbosjön) Internationellt intressant våtmarksområde (Tillhör den sk CW- listan, Natura 2000 område, habitat och fågelområde)

Vitmossen

(Natura 2000 område, habitat och fågelområde)

Kalkområdet vid Sala och Långforsen inkl. Ekeby mosse. (Natura 2000 område, habitat)

Långheden

(Natura 2000 område, habitat)

Nedre Dalälvsområdet (6 § 3 kap MB)

Storsjön

Harsjön, Stensjön

Fermansbo urskog, Kroksmossen och Skennaren

(Natura 2000 område, habitat och fågelområde)

Höskovsmossen, Ringmossen vegetation och fågel- liv (Natura 2000 område, habitat och fågelområde)

Inom kommunen finns dessutom ett antal naturreservat och naturminnen samt del av nationalpark:

Del av Färnebofjärdens nationalpark (större delen i Heby kommun). Södra delen Natura 2000 område, habitat och fågelområde)

Ölstabrändan naturreservat (Natura 2000 – område, habitat och fågelområde) Föreslaget riksintresse

Gullvalla naturreservat, vegetation

Bysjöholmarna Dalälven, vegetation och djurliv (Natura 2000 område, habitat)

Fläckebo naturreservat (Natura 2000 område, habitat och fågelområde)

Sättra Brunn.

Kolpelle naturreservat (Natura 2000 område, habitat) Sör-Gärdsboeken, landskapsbild - märkesträd (naturminne)

Hökbergastallarna, (naturminne)

Klintatallen, (naturminne)

Forneby tratten (åsgrop, naturminne)

Backaeken (naturminne)

En, Tärna (naturminne)

Hallaren (Natura 2000 område, fågelområde)

Riksintresse för kulturmiljövård (6 § 3 kap MB)

Sala silvergruva och Sala bergstad

Sättra-brunn

Nötmyran

Riksintresse för friluftsliv (6 § 3 kap MB)

Nedre Dalälvsområdet

Område med särskilda riktlinjer (4 kap MB)

Område utmed Dalälven från Avesta till Skutskär (4 kap 1 och 2 §§). Turism och friluftsliv.

Vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål får inte utföras i Dalälvens älvsträcka nedströms Näs Bruk enligt 1 och 6 §§ 4 kap MB.

Riksintresse - värdefulla ämnen och material

Vit dolomit vid Tistbrottet. Område vid Sala gruva är samrådsområde enligt MB 12 kap 6 §.

Energidistributionsanläggningar som kan hävdas som riksintresse

I vissa fall där olika intressen möts - sk trånga passager - kan riksintresse komma att hävdas. Vattenfall Naturgas anser att reservat för framtida gasledning skall kvarligga i plan.

Vägar av riksintresse

Befintliga och planerade vägar av riksintresse är Rv 70, Rv 67 och Rv 72. Gällande bestämmelser enligt väglagen §§ 39, 43, 44, 45, 46 och 47 se bilaga.

Järnvägar av riksintresse

Befintliga järnvägar inom kommunen är av riksintresse.

Områden av riksintresse för totalförsvaret

Kring områden med totalförvarsintressen finns skyddszoner. Dessa är i regel hemliga. Enligt 16 § 17 kap plan- och bygglagen skall dessa områden uppfattas som förordnanden enligt 4 § 12 kap PBL (Se även 9 § 3 kap MB). Områdena ska i princip betraktas som riksintressen. Sala kommun berörs av dessa.

Vattentäkter, ej riksintresse

Skyddsområden, med i dom fastställda skyddsområdesbestämmelser finns på fyra platser i kommunen. Dessa platser är belägna dels längs Badelundaåsen norr om Salbohed vid Knipkällan och Viggbo/Nötmarken, dels längs Vallrumsåsen vid Kumla och Vallrum. Övriga fem kommunala vattentäkter har sk geografiska riskområden.

Visioner, mål

Regionala intressen

Regionala idéer och planeringstendenser

De förutsättningar som angivits under nationella idéer och planeringstendenser innebär för Mälarenregionen en ökad bofasthet inom regionen och lokalt i kommunerna. Pendlingen ökar men restiderna minskar. Ökat kollektivt resande. Såväl arbete som tillgång på varierat utbud av högre studier kan erbjudas i regionen. Satsningen på vissa orter i nätverket kan ge återeffekter av ökad sysselsättning. Specialisering inom miljöområdet bör vara en framtida nisch inom regionen. Den lilla tätortens attraktivitet ökar. Mälardalsrådet har i skisser förmedlat i stort ovanstående tankegångar.

Länsintressen

Regionalt har flera olika studier framarbetats, mer eller mindre oberoende av "nationalstudien Sverige 2009". För Stockholmsområdet finns flera olika studier med olika inriktning på exempelvis naturvård, kommunikationer och boende. För Mälardalen finns rapporter av liknande karaktär.

I den översiktliga planeringen behandlas det regionala sambandet i ett särskilt avsnitt och därmed kommer vi också in på kommunala övergripande frågor, som har med den framtida regionala utvecklingen att göra.

Med de uppgifter och förutsättningar som fanns vid upprättandet av föregående översiktsplan 90, redovisades områden/objekt av bl a länsintresse i dåvarande kapitel 4.10 Naturvård och Kulturminnessvård. Vidare hänvisades till "Regionalt Kulturminnessvårdsprogram för Västmanlands län", Länsstyrelsen 1988 och Länsstyrelsens naturvårdsplan från 1985. Beroende på framtidsutvecklingen i kommunen, kan ändrade förutsättningar och nya förhållanden medföra att nya områden/objekt kommer att anses som länsintressanta, bli mellankommunala intressen, och/eller få en lokal betydelse som de inte har idag.

Ett nytt naturvårdsprogram skall tas fram för länet som en aktualisering av den gamla naturvårdsplanen. Kommunerna skall upprätta egna program och en avstämning skall ske mellan kommun och länsstyrelse. Särskilda åtgärdsprogram skall upprättas. Framförallt skall ekologiskt känsliga områden och miljöer beaktas.

I Sala kommun finns ett tiotal områden som utgör livsmiljöer för utrotningshotade växter eller djur. Arbetsföretag eller annat som kan skada naturmiljön får ej företagas inom dessa områden. Områdena anges ej särskilt.

Länsstyrelsen anger även hur miljöanpassningen skall ske av transportsystem i regionen och hur trafikströmmarna utvecklas. Pendlingen inom regionen och till angränsande regioner spelar där stor roll.

Landstingsintressen

Salbohed (gammal tallskog, fd Domänreservat)

Stiftsreservat

Prästön, Möklinta (hagmark)

Godmanstorp, Möklinta (naturskog)

Sala kommuns mål och intressen

Områden som är av särskild betydelse för kommunen och i vissa fall riket. Dessa är Svartåområdet, Höskovsmossen, Nedre Dalälven, Sala gruva och Storljusen. Syftet med dessa områdesredovisningar är främst att ange hur marken avses att användas. Konsekvensen av detta kan leda till viss reglering av markanvändningen. Beskrivningar av områdena under kap 4.5. Åtgärdsförslag enligt Mål och åtgärder.

Naturmiljöer

Enligt 6 § 3 kap MB skall mark- och vattenområden som har betydelse från allmän synpunkt på natur-, kultur- eller friluftsvården så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur eller naturmiljön. Behovet av områden för friluftsliv i närheten av tätorter skall särskilt beaktas. Ett motsvarande skydd har stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön (2 § 3 kap MB) och mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt (3 § 3 kap MB).

Länsstyrelsens naturvårdsplan och ängs- och hagmarksinventeringen är idag kommunens viktigaste planeringsunderlag på naturvårdens område. Anvisningar finns också i 3 kap MB.

Områden som i naturvårdsplanen klassats som ”högsta” (klass I) eller ”mycket högt” (klass II) naturvärde bör betraktas som områden där särskilt noggrann eller restriktiv prövning av bebyggelse, anläggningar och åtgärder skall ske. Övriga områden av naturvårdsintresse bör redovisas som områden där särskild uppmärksamhet på hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap MB krävs vid prövning. Till de senare kan också områden i naturskyddsföreningens kompletteringslista anses tillhöra liksom tätortsnära strövområden, naturområden i skolornas och idrotts- och friluftsanläggningars närhet.

Redovisningen av underlagsmaterialet för naturvård är generell och anses uppvisa kunskapsbrister inom naturvårdsområdet för Sala kommun. Specifik och fördjupad kunskap angående kommunens naturvård behövs och avsaknaden av en kommunal målsättning för skyddsvärda naturområden uttalades redan i miljövårdsprogrammet 1982. 1989 tillkom en tjänst som kommunekolog med arbetsuppgifter bl a inom naturvårdsområdet, 1998 tillkom ytterligare en tjänst

som miljöingenjör. Med anledning av ovanstående skall en naturvårdsplan, en materialhushållningsplan samt en miljöplan utarbetas för Sala kommun. En sådan planering skulle underlätta kommunens ställningstagande i framtida ärenden rörande t ex grustäkter, skogsplantering, vägdragningar m m. I tätorterna skall grönstrukturplaner visa hur park och naturmark kan hävdas. Arbetet med dessa planer har redan påbörjats. En regional materialhushållningsplan har utarbetats 2001.

Strandskydd

Generellt strandskydd med 100 meter gäller för samtliga sjöar och vattendrag redovisade med dubbla linjer. För vattendrag redovisade med enkel linje gäller generellt 25 meter. (Se gröna kartan) För Dalälvsområdet gäller 300 meter.

Rekreation

Områden för rekreation redovisas under 4.5.2.4 i planeringsunderlaget.

Kulturminnesvård

Kulturminnesvårdsprogrammet antogs av kommunfullmäktige den 24 januari 1985. Detta består dels av en 7-sidig inledning, där man rent allmänt diskuterar fornlämningar, bergshantering, kyrkor, landsbebyggelse, lagar etc, dels en förteckning över 39 skyddsvärda objekt. Se vidare under 4.5.2.5

Vatten

Under kap 4.5.2.6 beskrivs vattenförhållanden i kommunen. Sjöarnas och vattendragens situation ur försurnings- och annan status.

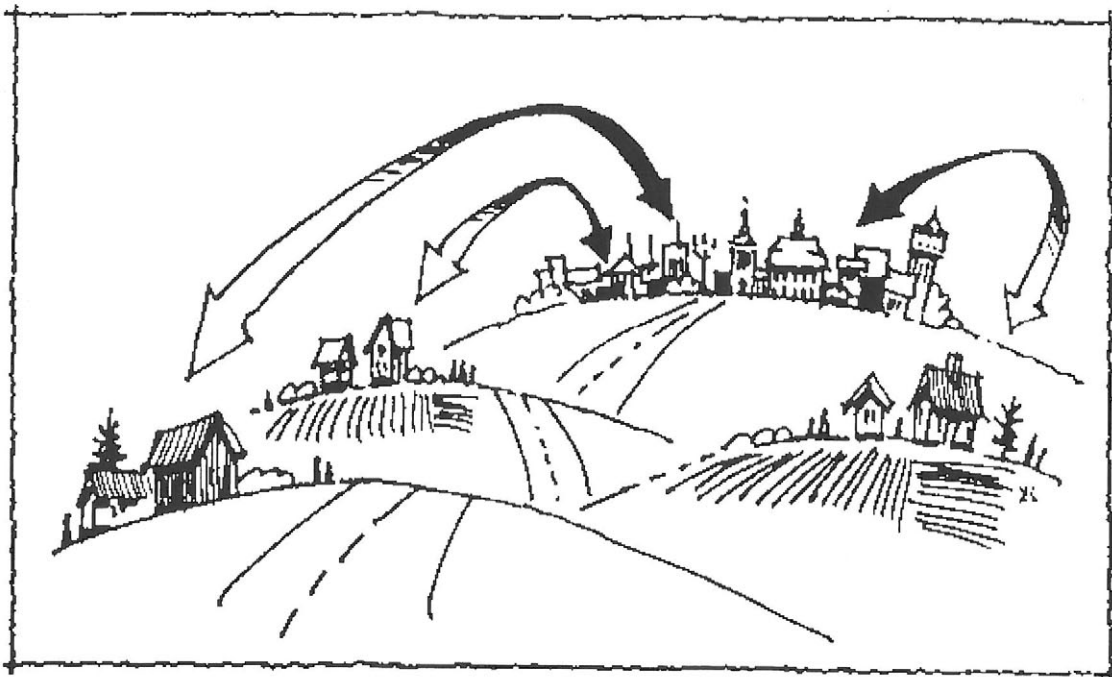
Våtmarker och försörjningssystem behandlas också.

Mineraler och värdefulla ämnen

Sala kommun har ett flertal områden i vilka värdefulla ämnen och mineraler förekommer. Brytning har tidigare skett och pågår i viss mån fortfarande. Redovisas under 4.5.2.7. Hushållningsaspekter på uttag ingår som en del i denna redovisning.

Aktuella planer

Materialhushållningsplan för Västeråsregionen har sammanställts som underlag för kommunala beslut under våren 2001 och överlämnats till kommunerna hösten 2001. Arbetet är ett samordningsprojekt mellan flera kommuner i regionen varav Sala är en. Västerås kommun driver projektet tillsammans med bl a länsstyrelsen i Västmanlands län. I samband med denna

plan ses vattenresursfrågorna för Badelundaåsen över, i ett projekt från Västerås till Siljan.

Samhällsutveckling

Samspillet mellan stad och land

Stad och land är ömsesidigt beroende av varandra. I det framtida kretsloppssamhället ökar detta beroende. Landsbygden producerar vatten, mat och energi m m och återtar restprodukter från staden samtidigt som den är en resurs för välbefinnande och hälsa i form av natur och för fritidsutnyttjande. Staden ger landsbygdsbefolkningen möjlighet att omsätta sina lokalproducerade produkter och samtidigt köpa det som utbjuds på den lokala marknaden.

För att kunna övergå till en kretsloppsinfrastruktur i framtiden måste problem och möjligheter i det fysiska landskapet identifieras. Planeringen måste kopplas till de ekonomiska styrmedel som är nödvändiga för att förverkliga målen.

Planering

Det krävs ett större planeringsansvar från kommunens sida vad gäller tätorterna. För den framtida tätortsutvecklingen bör det upprättas särskilda översiktsplaner (byautvecklingsplaner). För närvarande finns det inte några av kommunfullmäktige antagna översiktsplaner enligt Plan- och bygglagen för kommunens tätorter. Under nittioalet har kravet på dessa översiktsplaner minskat i takt med att bostadsbyggandet minskat. Reservområden, planlagda och oplanerade finns i nästan varje mindre ort.

För att Sala kommun skall kunna främja omställningen till ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt uthålligt samhälle krävs förändringar i det kommunala planarbetet. Ett sätt är, att införa integrerad resursplanering (IRP) det vill säga olika kommunala planer vilka produceras, integreras och arbetas ihop till ett enda måldokument, detta för att få en genomsyrad helhetssyn över resursflödena för och inom kommunen. När detta är genomfört har konflikter mellan olika planfrågor fått inbördes prioritering och kommunen har ställt in kursen för den framtida verksamheten.

Sala kommun bör bibehålla karaktären som jordbruksbygd. Då tätorter och landsbygd planeras, bör jordbruksintressena utgöra en av utgångspunkterna för arbetet.

Staden Salas karaktär som trivsamt, serviceinriktad småstad skall behållas. Det är därför nödvändigt att fortsätta utveckla Sala tätort som affärscentrum och ta avstånd från tendenser till uppförande av köpcentra eller liknande verksamheter i anslutning till större vägar utanför tätorten.

Teknisk service, kommunikationer och övrig service redovisas i planeringsunderlaget under 4.5.2.8. Den sociala servicen beskrivs i 4.5.2.8.5 och förskolor, skolor i 4.5.2.8.6. Fritid och kultur betyder mycket såväl på landsbygden som i tätorterna (4.5.2.8.7 och 4.5.2.8.8)

Avfall

Hantering regleras i flera olika lagar och förordningar och lokalt i Sala genom kommunens renhållningsordning. Avfallsplanen skall omarbetas, då nya villkor för avfallshantering m m sker kontinuerligt.

Sala är en förhållandevis liten kommun och strävar därför efter att finna lämpliga småskaliga lösningar på avfallshanteringen, anpassade till miljö, befolkningsstruktur och resurser.

Minskade mängder deponi och allt högre krav på deponeringsanläggningar gjorde att Västmanland Avfalls AB styrelse under 1998 beslutade att utveckla Isätratippen som behandlingsstation för komposterbart avfall från Sala och närliggande kommuner.

Energi

I varje kommun skall det finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Sala kommun antog hösten 1994 en energiplan. De kommunala målen vilka redovisades i energiplanen syftar bl.a. till:

- 1 att öka andelen av de förnyelsebara energislagen samt att användningen av de ändliga reduceras.
- 1 att minska energiproduktionens utsläpp av skadliga ämnen, samt
- 1 att den totala energianvändningen skall reduceras inom kommunen.

Avsikten är att planen skall vidarearbetas och aktualiseras vart tredje år.

Energiplanen utgår ifrån en helhetssyn på energi- och miljöfrågor. Helhetssynen innebär att hela energisystemet, från produktion till konsumtion behandlas i planen. Speciellt har uppmärksamheten riktats mot energifrågornas betydelse för miljön och behov av kretsloppstänkande, exempelvis en ökad användning av biobränsle mot en långsiktigt hållbar utveckling. Helhetssynen innebär också att energiplanen behandlar områden där kommunen har begränsat eller indirekt inflytande.

Totalförsvaret

Totalförvarsfrågorna berör det totala samhällets utveckling varför de bör ha en central roll i samhällsplaneringen. Syftet är att skydda människor, miljö och egendom mot skada.

Samhällsutbyggnaden måste anpassas till räddningstjänstens möjligheter att klara sina insatser inom givna tidsramar. Ett behov av resursförstärkning inom räddningstjänsten kan alltså bli följden av en felaktig samhällsutbyggnad.

Miljö- och riskfaktorer

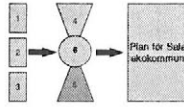
Olika miljö- och riskfaktorer inom kommunen belyses i Planeringsunderlaget 4.5.3.

En fördjupad riskanalys för räddningstjänstrisker utfördes under 1995. Denna riskanalys ger underlag både för den fredsmässiga kommunala planeringen och i viss mån för beredskapsplanläggningen och tjänar som en bilaga till den övergripande planeringen. Kommunens nordöstra delar drabbades av radioaktivt nedfall vid Tjernobylikatasrofen 1986. Delar av kommunen bedöms som högriskområde för radon. Den tidigare gruvbrytningen har medfört att stora mängder tungmetaller, främst bly, förts ut i marken.

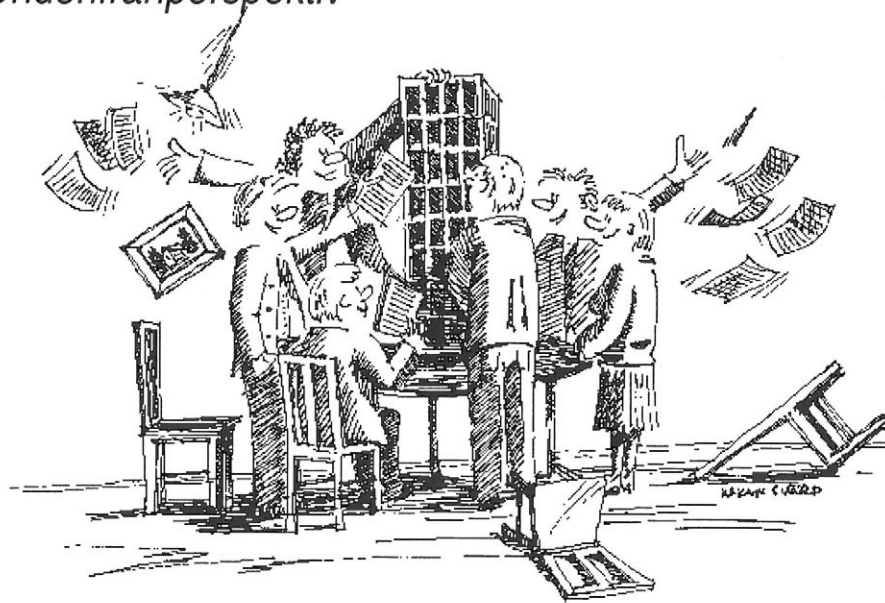
I övrigt finns vissa ras- och skredrisker vid gruvan och gruvans vattensystem. Radonrisk finns främst i anslutning till åspartier. Buller från övande jaktflyg i den nordöstra delen har minskat till följd av neddragningar inom försvaret. Genom kommunen transporteras en stor mängd farligt gods på väg och järnväg. Vägar med farligt gods redovisas på karta under rekommendationer.

Områden av betydelse för kretsloppslösningar

Vissa våtmarksområden kan vara intressanta för kommande lokala lösningar för att ta hand om avloppsvatten. Sagådalen, nedströms Sala, är ett sådant område. Vattenföringen bör i så fall på något sätt ökas för att erhålla bättre syresättning i recipienten, 4.5.3.4.

Kapitel 5 - Underifrånperspektiv

Samrådsprocessen - mötesplatser

I arbetet med Plan för Sala ekokommun har samrådsprocessen utvecklats i projektet *Vår bit av Jorden* under planens tillblivelse. Detta har sin upprinnelse i att människor till så stor utsträckning som möjligt skall kunna påverka planen innan något har beslutats eller diskuterats. Nya fräscha idéer kan på detta sätt tas upp i olika sammanhang och ges den betydelse de har för det fortsatta arbetet. För att kunna driva denna samrådsprocess har flera olika mötesplatser tillskapats. Mötesplatserna redovisas under 5.1 i underlaget. Därefter redovisas vad som framkommit i varje temaområde från dessa möten (5.2). Sist finns en sammanställning över allt som antecknats från olika mötesplatser i de olika kommundelarna (5.3). Detta arbetssätt har vikallat underifrånperspektiv och resultatet har stor betydelse för analysarbetet och den färdiga planen.

Den formella samrådsprocessen tar vid efter sammanställning av inkommet material och följer den sedvanliga rutinen för översiktlig planering (redovisat i kapitel 1).

Visionsverkstäder

En levande vision är en stark drivkraft till allt visionarbete. För att skapa ett uthålligt samhälle behöver vi en tydlig positiv bild av livet i ett sådant samhälle. I *Vår bit av Jorden* har vi använt oss av metoden Enspirited envisioning – visionsverkstäder - som utvecklats av Warren Ziegler, USA.

Studiecirklar

Vår bit av Jorden har utvecklat ett eget studiematerial som bygger på diskussionsfrågor inom temaområdena. Materialet har bestått av studiebok, arbetsbok samt en studiehandledning. Arbetet har bedrivits i ett trettiotal studiecirklar via studieförbunden och har varit kostnadsfritt för deltagarna.

Framtidsforum

Framtidsforum har varit samlingsnamnet för ett antal föreläsningar och rundabordsamtal inom temaområdena.

Nätverk

Inom kompetensområdena Ekologi, Trygghet, Kunskap och kultur, Arbete, boende och teknik har varje samordnare byggt upp egna nätverk för att diskutera uppkomna frågeställningar och planera exv framtidsforum etc.

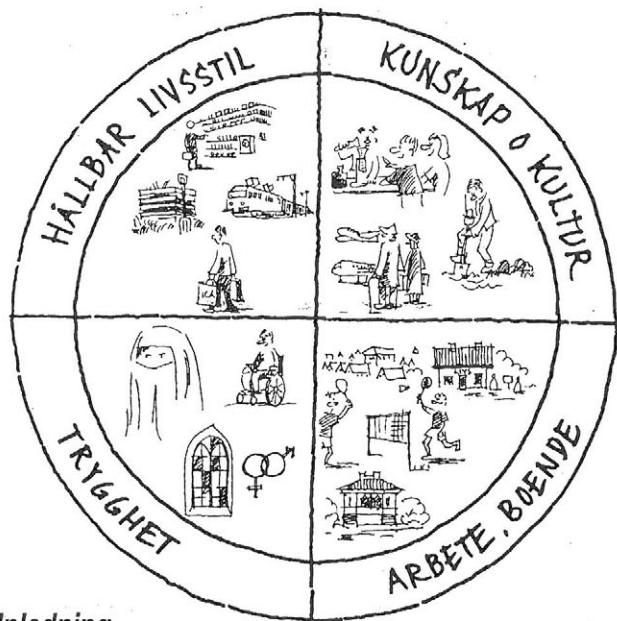
Arbetsgrupper

För att utarbeta lokalt investeringsprogram och söka statliga bidrag har särskilda arbetsgrupper bildats.

Kretsloppsfestivalen

Kretsloppsfestivaler har arrangerats 1995, 1996 och 1998. Här har bland annat invånarna i de olika kommundelarna kunnat visa hur de vill forma sin framtid.

Temaområden

Inledning

Inom kommunens arbetsgrupp för projektet Vår Bit av Jordan har arbetet fördelats inom temaområdena hållbar livsstil, trygghet, kunskap och kultur, arbete-boende och teknik.

Planeringsunderlagets kap 5 är en redovisning av vad som kommit fram under samrådsprocessen och presenterar kommundelsvis de olika kommundelarnas styrkor och svagheter samt vad de olika studiecirkelarna kommit fram till. Förutom att förslagen i planeringsunderlaget kap 5 är redovisade kommundelsvis så har förslagen under varje kommundel sorterats in under det temaområde förslaget bedömts höra till. Förslagen är många och ofta lokala samt inte av översiktlig beslutskaraktär. Det innebär att flera förslag i underlaget inte tas upp i plandelen utan förs vidare till förvaltningar eller andra som kan bearbeta förslagen för eventuellt genomförande. Det som redovisas nedan är en sammanställning av den huvudsakliga inriktningen av resultatet av samrådsprocessen och gäller generellt för hela kommunen. Redovisningen görs temavis.

Hållbar livsstil

År 2015 skall vi ha;

En bättre källsortering av sopor, nya avloppsanläggningar, genomfört energibesparingsåtgärder och olika kollektivtrafiklösningar. Cykelvägar finns till alla mindre orter från centralorten och är bilpooler är införda. Bland konsumentfrågorna kan nämnas att förpackningar är miljövänliga och närodlat finns att köpa i de bevarade lanthandlarna på småorterna.

Trygghet

År 2015 har vi;

Småskaligheten både på landsbygden och i staden som skapar närhet mellan människor. Skapat förutsättningar för upprätthållandet av sociala relationer, som är av allra största betydelse för trygghet i livets alla skeden. Omsorg, solidaritet och rättvisa är begrepp som efterlevs i samhället framför allt när det gäller barn, ungdomar och äldre. Bykänslan är utvecklad och människor känner sig delaktiga i det som sker.

Den snabba förändringstakten i samhället ställer högre krav på den egna grundtryggheten. Därför tillgodoses grundläggande mänskliga behov i all utbildning och vara utgångspunkten i planering av verksamheten. Utbildning där vi hjälper barnet att utvecklas som människa, att ha självförtroende och tilltro till den egna förmågan. Jag kan, jag vill, jag duger. Förskolans och skolans utemiljöer har utformats för ekologiskt lärande, sinnlig upplevelse, odling, lek och avkoppling

Det finns en trygghet i att valfriheten är stor, att man kan välja att göra som man vill när det gäller barnomsorg; hemma eller i en trygg närmiljö med välutbildade människor som tar hand om mitt barn när jag själv behöver arbeta eller studera. Minskad arbetstid är en viktig förutsättning för att i större utsträckning kunna ta hand om sina barn. Det är möjligt att leva på en lön och själv ta hand om sina barn. Det finns mer tid att ägna åt de egna barnen och familjegemenskapen har fått en ökad betydelse.

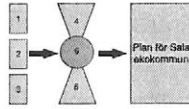
Kunskap och kultur

Inledning

Sammanställning av visionsarbete utifrån lärares tankar om vår önskeskola, rektorskonferens om vad som präglar den goda skolan i Agenda-perspektivet, framtidsforum, gymnasieungdomars visioner, småbarnsföräldrar på Öppna förskolan, nätverket för livslångt lärande, visionsverkstäder, studiecirkel och kommundelsmöten samt svaren från en föreningsenkät.

År 2015 konstaterar vi att;

Samhället i hög grad präglas av delaktighet och eget ansvarstagande. Barns och ungdomars möjligheter att själva påverka sin egen vardag har ökat. Bykontor och mötesplatser gör det lättare att söka både information och gemenskap.

Kapitel 6 - Analys

Allmänt

De allmänna intressen som beskrivs under kapitel 4 har tillkommit för att bevara och ge möjlighet för utveckling på allmänna samhällsliga grunder. De önskemål som medborgarna har överensstämmer inte alltid med de regler, intressen och den lagstiftning som finns, men i de flesta fall finns inte någon motsättning mellan underifrån- och ovanifrånperspektivet. I kapitel 5 beskrivs de önskemål som medborgarna själva genom studiecirklar, föreningar, möten och på andra mötesplatser kommit fram till. I kapitel 6 beskrivs också de eventuella konflikter som uppstår mellan olika intressen samt vilka åtgärder som föreslås.

I ovanifrånperspektivet är storskaligheten påfallande medan medborgarnas perspektiv i Sala kommun är klart småskaligt. Detta gäller i princip alla temaområden.

Hållbar livsstil

Inom hållbar livsstil innebär det att flera allmänna intressen kommer i konflikt med önskan att ändra attityder och levnadssätt. Den övergripande trafikpolitiken måste ändras om människor skall ändra sitt sätt att förflytta sig etc. Ändå finns en uttalad vilja från samhällets sida att förändra till en hållbar utveckling genom olika initiativ som kretsloppsmiljarden och lokala investeringsprogram. Även genom lagstiftning och uppställande av gemensamma nationella mål påverkas samhällets utveckling och inriktning.

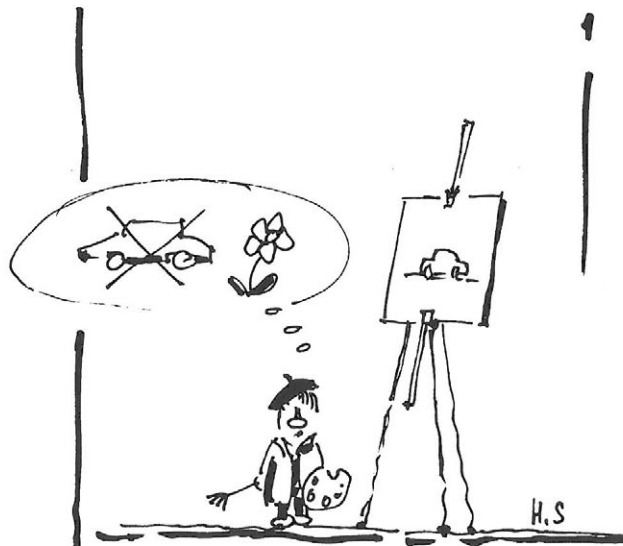
Trygghet

Det finns en stor önskan om närhet mellan människor såväl socialt som geografiskt. Sjukvården bör finnas i närheten av dem som behöver den. Omsorg om varandra är en stark önskan, där också ett ökat lokalt engagemang måste visa resultat. Idag upplever många människor att besluten fattas "över huvudet" på dem. Fler naturliga mötesplatser stärker möjligheterna att ta ansvar för varandra.

En ökad samverkan mellan olika myndigheter och förvaltningar skapar förståelse för förebyggande arbete vilket ger större trygghet och möjlighet till lösningar för att undvika utslagning och kriminalitet för barn och ungdomar.

Kunskap och kultur

Kommuninvånare efterlyser ett högre mått på delaktighet och utveckling av lokal demokrati. Att lyssna och bemöta människor på ett sätt som gör att människors egen vilja till initiativ och engagemang tillvaratas, har stor betydelse för hur Sala kommun kan utvecklas till ett samhälle där människor trivs och tar eget ansvar. Barn och ungdomar önskar – och har rätt till påverkan och medverkan i samhällsutvecklingen. Det är en förutsättning för ett hållbart samhälle. För att skapa delaktighet är det viktigt att människor lätt kan erhålla den information man vill ha och Sala kommun är på väg att skapa en infrastruktur för

informationsspridning som gör det enklare för människor att själva hitta den information man söker. Både nu och i framtiden är skapandet av lokala mötesplatser viktiga av många skäl. Öppna skolenheter och biblioteken kan fungera som kunskapscentra och lokala mötesplatser över generationsgränserna. Mötesplatser som ger gemenskap, social trygghet, kulturell utveckling och möjligheter till ett livslångt lärande.

Önskemål om en stark och tydlig utbildningssektor med en stark lärarroll i samverkan med föräldrarna är i enlighet med Skolverkets riktlinjer. Likaså att barnen vistas i mindre grupper med en trygg och stimulerande miljö som stöder och hjälper dem i den individuella utvecklingen. Krav finns att undervisningslokalerna byggs om utifrån förändrade utbildningsbehov och förses med "omgivande" gröna gårdar". Brist på lärare kan bli ett allvarligt hot inom utbildningssektorn.

Kommuninvånare uttrycker önskemål om att kommunen ska verka för att sprida kunskap som ger ett ökat miljömedvetande. Hur vi kan förändra och genomföra utbildningen så att den leder till hållbar utveckling av hela samhället har avgörande betydelse för framtiden. Mera fortbildning, i nya former och en ökad kompetensutveckling föreslås. Näringsliv och kunskap är starkt sammanbundna i det hållbara perspektivet. En samverkan mellan lokalt utvecklingsarbete i kommunen och forskarvärlden vid universitet och högskolor ger utbyte i form av ökad kunskap för framtiden och stimulerar människors möjligheter och vilja till livslångt lärande i alla samhällssektorer. Utvecklingen går i en allt snabbare takt, att kunna värdera om, lära om, gör att begreppet livslångt lärande blir allt viktigare. I framtiden blir det ännu viktigare att finna nya former för kompetenshöjning och lärande och att göra det ekonomiskt möjligt att kombinera yrkesliv med studier och föräldraskap.

På flera mindre orter i Sala kommun finns goda exempel på att människors engagemang och vilja att utveckla och tillvarata den egna lokala kulturens möjligheter och förutsättningar. I Sala kommunen finns många olika slag av kulturyttringar, bl.a. ett rikt musikliv och ett rikt föreningsliv. Det är tomt på stan på kvällarna, skriver människor och efterlyser ett bredare kulturutbud i Sala. Färre ungdomar deltar i organiserat föreningsliv och kulturutbudet för ungdomar blir allt viktigare för att de skall trivas och vilja bo

kvar. Kulturutbudet bör stärkas i Sala. Kulturen har en roll i att ifrågasätta och formulera kritiska frågor om företeelser i vårt samhälle, att vara samhällets samvete och domare. Den ger möjligheter till personlig utveckling, möjligheter att påverka och förändra. Men även att förmedla lusten och glädjen. Den är en del av identiteten - den är vårt sätt att leva tillsammans. Kulturen skapar gemenskap som ger oss kraft och är därigenom en motor för hållbar utveckling. Önskemål finns om att det gamla kulturarvet vid Sala silvergruva utvecklas, bl.a. för barn och ungdomar. Det gamla kulturarvet i samhället är resultat av gjorda investeringar som har format vårt gemensamma kulturarv och är en historisk grund för vår utveckling.

Idrottsföreningar har brist på ledare och önskar att fler ungdomsledare utbildas. Friluftslivet bör få en större betydelse utifrån behovet av människors hälsa och högre livskvalitet. I ett samhällsperspektiv har den fysiska aktiviteten stor betydelse för människors hälsa.

Arbete, boende och teknik

Varje samhälles själ och identitet skall stärkas. Ombyggnader och kompletteringar istället för nybyggnad ger större möjlighet till måttfullhet och känsla. Bykaraktären skall förstärkas såväl på landet som i staden. Varje stadsdel bör förstärka sin karaktär exv genom egen kiosk - butik och/eller skola. Naturliga mötesplatser för de boende. Fritiden ökar och anläggningar för detta ändamål krävs för att tillfredsställa behovet - ökat engagemang för de som utnyttjar anläggningarna ger ansvar och delaktighet.

Kretsloppet mellan stad och land skall slutas i ett hållbart samhälle. Transporter måste kortas ned. Service i så stor del som möjligt i ett nära perspektiv. Ökad kollektivtrafik och satsning på cykelvägar. Byggnad skall ske efter de miljökrav som utvecklas för material och utförande.

Energi skall användas på ett så resurssnålt sätt som möjligt och restprodukterna minimeras i samhället.

För att högskolestuderande skall kunna bo i Sala måste bättre kommunikativa förbindelser ordnas till Uppsala och Västerås även under kvälls och nattetid.

Slutsatser

Dialogen är själva stommen i en levande demokrati. Agenda-21 processen i Plan för Sala ekokommun har varit en tid för dialog med kommuninvånare i Sala kommun. Önskemål som framkommit är; tid för reflexion och samvaro, tid för barn och ungdomar, tid för de äldre, tid för gemenskap och samvaro. Önskemålen upplevs stå i konflikt med samhällets och arbetsmarknadens krav på större effektivitet, rörlighet och ökade arbetsinsatser utgående från ett individuellt perspektiv. Dessa krav ställs mot krav på utveckling till ett hållbart samhälle där våra skyldigheter och rättigheter löses i gemensam övertygelse. De resurser som samhället har att fördela måste användas till att bygga en gemensam framtid. Det innebär att ge resurser till teknisk försörjning, utveckling och underhåll, men framförallt att bygga upp det mänskliga resurskapitalet så att alla känner ett gemensamt ansvar för varandra. Det är i hela samhällets intresse att barn och ungdomar utbildas med en humanistisk helhetssyn. Om inte diskussionen om framtiden och livets innehåll och kvalitet, hålls levande kan en kommersiell ekonomisk, materialistisk samhällssyn ta över. En livsstil som inte är hållbar i ett Agenda-21 perspektiv.

Konsekvenserna av en livsstil måste stå klar för alla. Detta kommer att ställa krav på var och en personligen. Trender måste brytas, vanor förändras. På alla nivåer kommer ökad kunskap och medvetenhet att vara den nödvändiga strategin för att varaktigt förändra attityder och förhållningssätt.

Ett förändrat hållbart samhälle kräver ny kunskap och nya lösningar. Strategier för framtiden skall vara klara och tydliga målbilder och samhällets och individens insatser bör bygga på det som vi erfarenhetsmässigt vet fungerar i förebyggande syfte i stället för att inriktningen är att rätta till i efterhand.

En övergång mellan individrelaterat ansvar och samhällsansvar är i vissa fall mycket svår. Ett ökat enskilt ansvar för gemensamma problem och åtaganden samt ökad självförvaltning är en del i den framtida utvecklingen. I de förslag som framförts finns inte direkt någon konflikt med de allmänna intressena. Problemet är inte brist på idéer eller förslag, utan brist på resurser, främst skattemedel för den kommunala utvecklingen.

"Silverlinjen" vid resecentrum/järnvägsstationen.